

Κρατισμός και αστική τάξη

του Χρίστου Στεργ. Μπελλέ

Στην πατρίδα μας, για λόγους, κύρια, ιστορικοπολιτικούς, η αστική τάξη, στην πλειοψηφία της, διαμορφώθηκε σε μεσολαβητική-μεταπρατική κι όχι παραγωγική-επιχειρηματική. Μια γενικευμένη αντιπαραγωγική, παρασιτική νοοτροπία, κακοφόρμισε σε εθνική φάουσα. Τούτη η παράδοση των Ελλήνων επιχειρηματιών στο εμπόριο – τον τριτογενή τομέα, γενικά – οφείλεται, κύρια, σε δύο αιτίες.

Η πρώτη αφορά στα συγκριτικά πλεονεκτήματα εμπορών και καπεταναίων του 17^{ου} αιώνα. Έλληνες, Αρμένιοι, Εβραίοι μονοπωλούν τις εμπορικο-χρηματοστηριακές συναλλαγές στα μεγάλα κέντρα Κωνσταντινούπολης, Θεσσαλονίκης, Σμύρνης. Παρά την όποια οικονομική πρόοδο στις τουρκοκρατούμενες περιοχές που κυριαρχούσαν Έλληνες, οι αρχαϊκές, οικονομικές δομές του οθωμανικού συστήματος αποτελούν τροχοπέδη στην περαιτέρω ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Μοιραία, η ελληνική αστική τάξη καταγίνεται με εμπόριο και μεταφορές. Η απαρχή του μόνιμου μεταπρατικού χαρακτήρα της, γεγονός. Το ελληνικό εμπορικό κεφάλαιο, παράλληλα, ασφυκτιά στον ελλαδικό χώρο και «μεταναστεύει ένδοξα» εκτός οθωμανικών τειχών (Βενετία, Τεργέστη, Βιέννη, Βουκουρέστι, Οδησσό).

Η δεύτερη αναφέρεται στην ενεργό κρατική παρέμβαση στο χώρο της βιομηχανίας. Για το σύνολο, σχεδόν, του πολιτικού κόσμου – από Τρικούπη, Βενιζέλο μέχρι Καραμανλή και Παπανδρέου – «η ιδεολογία της εκβιομηχάνισης» κι ο επιθετικός «αναπτυξιακός κρατισμός» διεκδικεί μόνιμη, περίοπτη θέση στην ημερήσια διάταξη. Θεωρούνταν προϋπόθεση, εκ των ων ουκ άνευ, για οικονομική ανάπτυξη και ανεξαρτησία της χώρας. Από κανένα, βέβαια, δόκιμο ερευνητή δεν πρέπει να διαλανθάνουν οι μοναδικές, πανευρωπαϊκά, προκλήσεις που χρειάστηκε να αντιμετωπίσει η Ελλάδα στο σύντομο διάστημα, 150 χρόνων, περίπου (1830-1974): αλλαγές συνόρων, πληθυσμών (υπερδιπλασιασμός έκτασης, πληθυσμού), καθεστώτων, πολεμικές συρράξεις, πραξικοπήματα, δικτατορίες, εμφύλιους και επεμβάσεις των «Μεγάλων».

Η ανάγκη διαχείρισης τέτοιων κρίσεων, ερμηνεύει, εν μέρει, τον παραδοσιακό ασφυκτικό εναγκαλισμό κράτους-οικονομίας και τον αναγάγει σε μόνιμο εθνικό χαρακτηριστικό. Οι συνταγές: υπερβολική δασμολογική προστασία μέχρι το 1981, δεκάδες αναπτυξιακοί νόμοι παροχής κινήτρων, αθρόα χρηματοδότηση από κρατικές τράπεζες, με κύρια κριτήρια κομματισμού, φαβοριτισμού. Ανάλογη και η προσαρμογή των συνδικαλιστικών και συνεταιριστικών θεσμών, μεταξύ άμεσου κρατικού ελέγχου και σχετικά αδύναμου ιδιωτικού βιομηχανικού κεφαλαίου.

Οι μεταδικτατορικές κυβερνήσεις Καραμανλή (1974-1981), Παπανδρέου (1981-1989) συνέχισαν τη «λογική ανάληψης οικονομικών και επενδυτικών πρωτοβουλιών από το ίδιο το κράτος». Δείγμα γραφής του πρώτου, η προώθηση ενός τολμηρού προγράμματος κρατικοποιήσεων (Ολυμπιακή Αεροπορία, αστικές συγκοινωνίες κ.ά.) και κρατικών επενδύσεων στη βιομηχανία, μέσω ΕΤΒΑ. Εν μέσω διεθνούς ύφεσης ο δεύτερος, προώθησε ευρύ πρόγραμμα κρατικοποιήσεων

συμπεριλαμβάνοντας όχι μόνο κλάδους «στρατηγικής σημασίας» (υφαντουργία, τσιμεντοβιομηχανία), αλλά και μη (χαρτοποιία, πλαστικά κλπ). Με αυτή τη λογική εντάχθηκαν 21 «προβληματικές» (υπερχρεωμένες, αλλά βιώσιμες) επιχειρήσεις στο νεότευκτο Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων.

Η οριστική ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ (1981), αποτέλεσε θεμελιακή οικονομικοκοινωνική επιλογή για το μέλλον κι ας τυρβάζει περί αντιθέτου η ποικιλόχρωμη Αριστερά. Μεσ στη λυκαύγεια της ένταξης και κείνη της παγκοσμιοποίησης. Το 1993, το ΠΑΣΟΚ καλείται να επιτύχει τους τρεις όρους σύγκλησης του Μάαστριχτ. Οι άλλοτε οπαδοί των κρατικοποιήσεων, θα υλοποιήσουν πολιτικές αποκρατικοποιήσεων και απελευθέρωσης αγορών.

Η συνέχεια γνωστή: πακτωλός χρημάτων απ' τα κοινοτικά ταμεία εξαερώνεται σε μύλους διαπλοκής της εθνικής και υπερεθνικής ελίτ (πολιτική, οικονομική, μιντιακή). Η Ελλάδα μεταλλάσσεται σε απέραντο λειμώνα, όπου θάλλει η διαφθορά, ο παράνομος πλουτισμός, η λεηλασία του δημόσιου χρήματος, ο παρασιτισμός, οι πελατειακές σχέσεις, η ηθική μαύρης οικονομίας και πολύτροπης φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής, φοροκλοπής. Η πατρίδα μας κατέστη συνώνυμη της κρίσης, της χρεοκοπίας, της χλεύης, της εικονικής πραγματικότητας, του συβαριτισμού. Το θηριώδες σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου, τα λογιστικοστατιστικά μαγειρέματα, η ταχυδακτυλουργική ευημερία των αριθμών, κομμάτια του σπασμένου καθρέφτη της εικονικότητας, μαζί κι οι ανεξίτηλοι τύποι των ήλων από ένα πολιτικά εκπορνευμένο κράτος και τις ποικιλώνυμες εξουσίες του. Έκτρωμά τους όλοι εμείς...